

WIŚNIA OSOBLIWA (*PRUNUS* × *EMINENS* ‘UMBRACULIFERA’) W ZIELENI MIEJSKIEJ POZNAŃ

THE MOPE-HEADED CHERRY (*PRUNUS* × *EMINENS* ‘UMBRACULIFERA’) IN THE GREEN AREAS OF POZNAŃ

JUDYTA JASIŃSKA, LESZEK BEDNORZ

(Received: November 16, 2017. Accepted: November 28, 2017)

J. Jasińska, L. Bednorz, Department of Botany, Poznań University of Life Sciences, Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań, Poland, e-mail: JudytaJ20@wp.pl, leszek.bednorz@up.poznan.pl

ABSTRACT. This paper presents the results of inventory of the mope-headed cherry (*Prunus* × *eminens* ‘Umbraculifera’) trees occurring in green areas of Poznań city, which was carried out in 2016. Totally, 227 trees, planted in the years 2011–2014 in nine stations, most often along street, were inventoried. The circumference of tree trunks amounted from 8 to 33 cm (mean 23.2 cm), the tree height amounted from 2.2 to 4.2 m (mean 3.4 m), and the crown diameter ranged from 0.46 to 4.0 m (mean 21.9 m).

KEY WORDS: *Prunus* × *eminens* ‘Umbraculifera’, trees, Rosaceae, city, Poland

WSTĘP

Wiśnia osobliwa, odmiana kulista (*Prunus* × *eminens* ‘Umbraculifera’) jest mieszańcem wiśni pospolitej (*Prunus cerasus* L.) i wiśni karłowatej (*Prunus fruticosa* Pall.) (SENETA & DOLATOWSKI 2012). W literaturze występuje również pod innymi nazwami, jak *Cerasus vulgaris* ‘Umbraculifera’, *Cerasus* × *intermedia* Host czy *Prunus fruticosa* ‘Globosa’ (DOLATOWSKI 1993, ŁUKASIEWICZ 1995, BUGAŁA 2000, MIREK I IN. 2002, FRAZIK-ADAMCZYK & KULAWIK 2008, CZEKAŁSKI 2012). Drzewka tej odmiany sadzono w Polsce już od początku XX wieku – w Krakowie, a najbardziej popularna była w polskich szkółkach przed II wojną światową (DOLATOWSKI 1993, FRAZIK-ADAMCZYK 2004). Zapomniana przez lata, od niedawna znów zaczęła się pojawiać w naszych miastach.

Wiśnie osobliwe to niewielkie drzewka o wysokości 3–5 m, tworzące gęste, regularne, niemal idealne kuliste korony osiągające średnicę 2–4 m, czasem większą. W uprawie występują wyłącznie w formie piennej, szczepionej na podkładce czereśni ptasiej (*Prunus avium*) lub wiśni pospolitej, zwykle na wysokim pniu około 2 m (FRAZIK-ADAMCZYK 2004, CZEKAŁSKI 2012). O walorach dekoracyjnych wiśni osobliwej,

oprócz wyjątkowo regularnej formy, decydują również dość obfite kwitnienie i długie utrzymywanie się liści, które jesienią przyjmują barwę od żółtopomarańczowej do miedzianoczerwonej (FRAZIK-ADAMCZYK 2004, BAŁEWSKI 2010, BANASZCZAK 2012, CZEKAŁSKI 2012).

Ze względu na niewielką, regularną koronę odmiana ta jest polecana przede wszystkim jako drzewo do małych przestrzeni i obsadzania wąskich ulic. Drzewka mogą być sadzone nie tylko w pasach zieleni, lecz także w pojemnikach (FRAZIK-ADAMCZYK 2004, BAŁEWSKI 2010, CZEKAŁSKI 2012, SZULC 2013).

Wiśnia osobliwa jest drzewem mrozoodpornym, dającym się uprawiać na terenie całej Polski (BOJARCZUK I IN. 1980, BANASZCZAK 2012, SZULC 2013). Bardzo dobrze znosi trudne warunki miejskie i może być sadzona w trudnych warunkach siedliskowych, nawet bezpośrednio przy ulicach o dużym natężeniu ruchu (FRAZIK-ADAMCZYK 2004, BOROWSKI & LATOCHA 2006, GAWRYS 2009, CZEKAŁSKI 2012, SZULC 2013).

Celem prezentowanej pracy była inwentaryzacja okazów *Prunus* × *eminens* ‘Umbraculifera’ rosnących na terenie Poznania oraz określenie warunków ich wzrostu. Inwentaryzacja ta w założeniu ma stanowić punkt wyjścia do dalszych badań nad oceną przydatności tego gatunku do wykorzystania w terenach zieleni naszych miast.

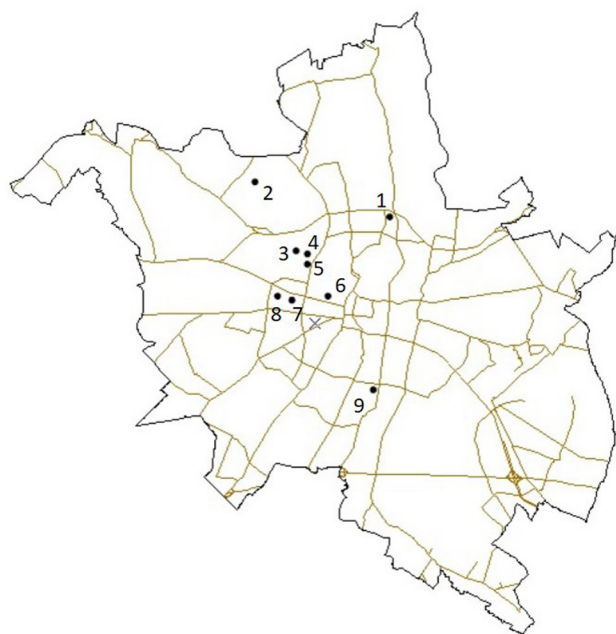
MATERIAŁ I METODY

Daty obsadzeń oraz dane o lokalizacji wiśni osobliwej na terenie miasta, które stanowiły podstawę szczegółowej inwentaryzacji, pochodziły głównie z Zarządu Dróg Miejskich w Poznaniu. Inwentaryzację przeprowadzono w 2016 roku. W obrębie stanowiska określono liczbę drzew, ich rozstaw, odległość od pasa ruchu oraz typ powierzchni. Przy opisie stanowiska określono szerokość jezdni, kategorię drogi oraz szerokość pasa zieleni, w którym rosną inwentaryzowane drzewa. Głównym kryterium klasyfikacji dróg był stopień natężenia ruchu samochodowego. Wyróżniono następujące kategorie dróg: osiedlowe, zbiorcze, główne i główne przelotowe (BĄBELEWSKI & DAWIDOWICZ 2008).

Szczegółowa inwentaryzacja polegała na dokonaniu pomiarów obwodu pni drzew na wysokości 130 cm od powierzchni gleby oraz średnicy korony za pomocą taśmy mierniczej z dokładnością do 1 cm oraz pomiarów wysokości drzew za pomocą specjalnie przygotowanej tyczki z naniesioną podziałką z dokładnością do 10 cm.

WYNIKI

Ogółem na terenie Poznania zinwentaryzowano 227 drzew wiśni osobliwej rosnących na dziewięciu stanowiskach w centralnych dzielnicach Poznania (ryc. 1), w zdecydowanej większości wzdłuż ciągów komunikacyjnych o różnym natężeniu ruchu samochodowego, z przewagą dróg głównych i zbiorczych. Tylko na jednym stanowisku osiem drzewek tej odmiany po-

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk *Prunus x eminens* 'Umbraculifera' w Poznaniu (lista stanowisk w tabeli 1)

Fig. 1. Location of *Prunus x eminens* 'Umbraculifera' stations in Poznań (the stations are listed in Table 1)

sadzono na osiedlowym zieleńcu. Z ośmiu stanowisk przyulicznych na sześciu wiśni posadzono w pasie zieleni o szerokości 1–17 m, a na dwóch w izolowanych misach o wymiarach: szer. 1,2 m, dł. 4,5 m, wys. 0,3 m. Rozstawa drzew wynosiła od 2,5 m do 6 m. Większości obsadzeń dokonano w 2011 roku, tylko na dwóch stanowiskach później, w latach 2012 i 2014. Pojedyncze okazy, które wypadły w okresie kilku lat po posadzeniu, zostały zastąpione nowymi drzewkami. Szczegółowe wyniki inwentaryzacji zestawiono w tabeli 1.

Obwód pnia zinwentaryzowanych drzew wynosił od 8 cm do 33 cm, ich wysokość wynosiła od 2 m do 4,1 m, a zasięg korony od 0,46 m do 4 m. Pojawiające się w obrębie niektórych stanowisk znaczne różnice wielkości zinwentaryzowanych drzew wynikają z faktu dosadzania w późniejszych latach pojedynczych drzew na skutek powstałych ubytków. Największe okazy rosną przy ul. Polnej w izolowanych misach i w pasie zieleni wzdłuż ul. Kochanowskiego, najmniejsze na zieleńcu na osiedlu Kosmonautów.

DYSKUSJA

Dotychczas badania dotyczące tej odmiany przeprowadziły FRAZIK-ADAMCZYK i KULAWIK (2008) w Krakowie. Według wykonanej wówczas inwentaryzacji wiśni osobliwej 'Umbraculifera' na terenie miasta rośnie 807 drzew tego gatunku. Największy odnotowany tam okaz o wysokości 7,4 m, miał obwód pnia mierzony pod koroną na wysokości 1,05–1,85 m, a średnica korony wynosiła 9,2 m. Autorki stwierdziły, że jest to gatunek istotny w terenach zieleni Krakowa, dobrze znoszący trudne warunki miejskie, oraz że jest jedynym z najbardziej długowiecznych gatunków wiśni ozdobnych. Tradycja sadzenia wiśni osobliwej w Krakowie jest długa i sięga początku XX wieku. W Poznaniu wiśnię osobliwą należy uznać za nowy gatunek w terenach zieleni, bo pierwsze obsadzenia pojawiły się dopiero w roku 2011. Na podstawie dotychczasowych obserwacji można stwierdzić, że bardzo dobrze radzi sobie w trudnych warunkach przyulicznych, co potwierdza opinie cytowanych wcześniej autorów (FRAZIK-ADAMCZYK 2004, BOROWSKI & LATOCHA 2006, GAWRYŚ 2009, CZEKAŁSKI 2012, SZULC 2013). Większość drzew rośnie w pasach zieleni przyulicznej, w odległości zaledwie 1 m od jezdni. Na czas zimy zakładane są najczęściej osłony chroniące przed solą rozsypywaną przez piaskarki. Według BOROWSKIEGO i LATOCHY (2006) wiśnia osobliwa charakteryzuje się niewielką tolerancją na zasolenie, dlatego takie zabezpieczenie wydaje się jak najbardziej uzasadnione.

ŁUKASIEWICZ A. i ŁUKASIEWICZ Sz. (2006) podkreślają, że jednym z najistotniejszych czynników ochrony i regeneracji środowiska oraz klimatu w miastach jest tworzenie terenów zieleni oraz sadzenie roślin – szczególnie drzew – wzdłuż szlaków komunika-

Tabela 1. Charakterystyka stanowisk i drzew *Prunus ×eminens* 'Umbraculifera' na terenie Poznania
Table 1. Description of stations and trees of *Prunus ×eminens* 'Umbraculifera' in Poznań

Lp. No.	Lokalizacja (ulica) Location (street)	Kategoria drogi Road category	Rok posadzenia Year of planting	Liczba drzew No. of trees	Obwód pnia min.–maks. (średni) (cm) Trunk circumference min.–max. (mean) (cm)	Wysokość drzew min.–maks. (średnia) (m) Height of trees min.–max. (mean) (m)	Średnica korony min.–maks. (średnia) (m) Diameter of crown min.–max. (mean) (m)	Odległość drzew od jezdni (m) Tree distance from road (m)	Szerokość jezdni (m) Road width (m)	Szerokość pasa zieleni (m) Green strip width (m)	Rozstawa drzew (m) Setting of trees (m)	Typ powierzchni Type of surface
1.	os. Kosmonautów	zieleniec square	2014	8	8,0–12,5 (10,9)	2,2–3,0 (2,8)	0,46–0,8 (0,6)	20,0	4,0	20,0	4,0	zieleniec square
2.	ul. Kudowska	lokalna local	2012	34	18,0–24,0 (21,0)	2,7–3,5 (3,1)	2,0–2,5 (2,3)	1,2	4,0	1,0	6,0	pas zieleni green strip
3.	ul. Wojska Polskiego	główna main	2011	82	14,0–26,0 (21,6)	3,7–2,3 (3,4)	0,8–3,2 (2,3)	1,8	7,0	2,0	3,5	pas zieleni green strip
4.	ul. Wojska Polskiego	główna main	2011	12	17,5–22,0 (20,8)	3,3–3,5 (3,4)	1,0–2,2 (1,7)	1,5	7,0	3,0	4,0	pas zieleni green strip
5.	ul. Niestachowska	główna przelotowa arterial	2011	5	19,0–26,5 (21,5)	3,4–3,5 (3,5)	1,0–1,9 (3,5)	4,0	11,0	5,0	4,0	pas zieleni green strip
6.	ul. Kochanowskiego	zbiorcza collective	2011	15	18,0–31,0 (27,3)	2,5–4,1 (3,7)	1,1–3,9 (3,5)	1,6	5,0	4,0	6,0	pas zieleni green strip
7.	ul. Wawrzyniaka	zbiorcza collective	2011	12	21,0–32,5 (25,8)	2,0–3,5 (3,3)	1,5–2,5 (2,0)	1,1	5,0	1,2	2,5	izolowane misy isolated pots
8.	ul. Polna	zbiorcza collective	2011	12	26,5–33,0 (30,4)	3,6–4,0 (3,9)	3,5–4,0 (3,8)	1,1	7,0	1,2	2,5	izolowane misy isolated pots
9.	ul. Dolna Wilda	główna przelotowa arterial	2011	47	27,5–31,5 (29,4)	2,7–3,4 (3,1)	1,7–2,5 (2,2)	20,0	7,0	17,0	2,5	pas zieleni green strip
Ogółem Alltogether			2011– 2014	227	8,0–33,0 (23,2)	2,0–4,1 (3,4)	0,46–4,0 (21,9)	1,1– 20,0	4,0– 11,0	1,0– 20,0	2,5– 6,0	

cyjnych. Zwracają również uwagę na konieczność wprowadzania nowych gatunków i odmian drzew ozdobnych w celu zwiększenia różnorodności roślin występujących w miastach. W Poznaniu te postulaty są realizowane w ostatnich latach, czego dowodem jest m.in. wprowadzanie w zieleni przyulicznej takich gatunków, jak wiśnia osobliwa czy grusza drobnoowocowa.

LITERATURA

- BANASZCZAK P. (2012): Japoński wdzięk. Działkowiec 5: 10–12.
- BĄBELEWSKI P. (2010): Drzewko do małego ogrodu. Mój Piękny Ogród 4: 56.
- BĄBELEWSKI P., DAWIDOWICZ J. (2008). Klon srebrzysty (*Acer saccharinum* L.) w zieleni przyulicznej Wrocławia. W: W. Danielewicz (red.). Dendrologia w badaniach środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego. Materiały Zjazdu Sekcji Dendrologicznej PTB, Szklarska Poręba, 25–27 czerwca 2008. Wyd. Drukarnia ProDruk, Poznań: 55–60.
- BOJARCUK T., BUGAŁA W., CHYLARECKI H. (1980): Zrejonizowany dobór drzew i krzewów do uprawy w Polsce. Arboretum Kórnickie 25: 329–372.
- BOROWSKI J., LATOCHA P. (2006): Dobór drzew i krzewów do warunków przyulicznych Warszawy i miast centralnej Polski. Rocznik Dendrologiczny 54: 83–93.
- BUGAŁA W. (2000): Drzewa i krzewy. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- CZEKALSKI M. (2012): Wiśnia osobliwa odmiana kuliasta. Zielen Miejska 11: 29.
- DOLATOWSKI J. (1993): Wiśnia o kulistej koronie – *Prunus ×eminens* Beck 'Umbraculifera'. Rocznik Dendrologiczny 41: 83–87.
- FRAZIK-ADAMCZYK M. (2004): Drzewa małych przestrzeni (cz. 1). Odmiany o koronach kulistych. Szkołkarstwo 2: 16–19.
- FRAZIK-ADAMCZYK M., KULAWIK M. (2008): Wiśnia osobliwa (*Prunus ×eminens*) 'Umbraculifera' na

- terenach zieleni Krakowa. Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych 525: 113–118.
- GAWRYŚ W. (2009): Wiśnie do podziwiania. Ogrody, Ogródki, Zieleńce 3: 19–23.
- ŁUKASIEWICZ A. (1995): Dobór drzew i krzewów dla zieleni miejskiej środkowo-zachodniej Polski. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- ŁUKASIEWICZ A., ŁUKASIEWICZ SZ. (2006): Rola i kształtowanie zieleni miejskiej. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. (2002): Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- SENETA W., DOLATOWSKI J. (2012): Dendrologia. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- SZULC A. (2013): Zielone miasto. Zieleń przy ulicach. Agencja Promocji Zieleni Sp. z o.o., Warszawa.
- For citation:** JASIŃSKA J., BEDNORZ L. (2017): Wiśnia osobliwa (*Prunus ×eminens* 'Umbraculifera') w zieleni miejskiej Poznania. *Steciana* 21(3): 103–106. doi: 10.12657/steciana.021.012